

Sygn. akt **III AUa 1612/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Wiesława Stachowiak

Sędziowie: Małgorzata Woźniak-Zendran

(del.) Roman Walewski

Protokolant: Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2020 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **E. T.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 28 listopada 2019 r. sygn. akt III U 652/19

oddala apelację.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	---------------------	----------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 kwietnia 2019 r. znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. odmówił **E. T.** uchylenia decyzji z dnia 2 sierpnia 2013 r. (znak (...)) i stwierdził jej wydanie z naruszeniem prawa. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy podniósł, że od dnia doręczenia decyzji upłynęło 5 lat i nie jest możliwe jej uchylenie z powodu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją.

Odwołanie od tej decyzji wniosła E. T. domagając się ponownego przeliczenia emerytury i uchylenia zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Koninie wyrokiem z dnia 28 listopada 2019r. w sprawie o sygn. akt III U 652/19 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że uchylił decyzję z dnia 2 sierpnia 2013 r. (znak (...)) w zakresie wysokości emerytury odwołującej i ustalił jej wysokość bez odliczania sumy kwot pobranych emerytur od dnia 12 lipca 2013 r.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia:

E. T., ur. (...), jest uprawniona do emerytury. Decyzją z dnia 22.08.2008 r. pozwany przyznał jej emeryturę na podstawie art. 29 w związku z art. 46 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS od dnia 01.07.2008 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

W dniu 16.07.2013r. ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Decyzją z dnia 02.08.2013 r. znak (...) organ rentowy przyznał wnioskodawczyni emeryturę na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej od dnia 12.07.2013 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Do obliczenia wysokości emerytury organ rentowy przyjął:

- kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonej z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 123567,19 zł,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego , która wyniosła 423124,65 zł,
- sumę kwot pobranych emerytur, po uwzględnieniu kwoty wypłaconego wyrównania, która wyniosła 110843,24 zł,
- średnie dalsze trwanie życia , które wyniosło 253,70 miesięcy.

Podstawę wymiaru emerytury, która obejmowała sumę kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie i kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego pozwany pomniejszył o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, a następnie podzielił przez średnie dalsze trwanie życia. Wysokość emerytury obliczona zgodnie z treścią art. 26 ustawy wyniosła 1717,97 zł $[(123567,19 + 423124,65) - 110843,24] : 253,70 = 1717,97$.

Jednocześnie organ rentowy stwierdził, że emerytura ustalona niniejszą decyzją jest świadczeniem mniej korzystnym od emerytury wcześniejszej, wobec czego nadal będzie wypłacana emerytura ustalona na dotychczasowych zasadach.

Powyższa decyzja została doręczona ubezpieczonej listem zwykłym i brak jest dowodu potwierdzającego datę jej doręczenia.

Wyrokiem z dnia 06 marca 2019 r. sygn. P 20/16 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 oraz z 2019 r. poz. 39), w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższy wyrok został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 21 marca 2019 r. (Dz.U. z 2019, poz. 539).

W dniu 12 marca 2019 r. E. T. złożyła do ZUS skargę o wznowienie postępowania w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. i domagała się ponownego przeliczenia emerytury.

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2019 r. pozwany wznowił postępowanie w sprawie emerytury przyznanej wnioskodawczyni prawomocną decyzją z dnia 02.08.2013 r. w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. Natomiast zaskarżoną decyzją odmówił uchylenia powyższej decyzji powołując się na upływ 5 lat od dnia jej doręczenia i treść art. 146 § 1 kpa.

Wysokość emerytury E. T., na dzień jej przyznania, bez odejmowania sumy kwot pobranych emerytur, wyniosłaby 2154,88 zł.

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie ubezpieczona domagała się wznowienia postępowania w sprawie dotyczącej emerytury w powszechnym wieku emerytalnym w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że z powszechnego charakteru wyroków TK, o którym mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji i utraty mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), wynika, że możliwość rozstrzygnięcia

sprawy z pominięciem derogowanego przepisu odnosi się zasadniczo do wszystkich spraw, w których niekonstytucyjny przepis był podstawą orzeczenia. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu przedmiotowego wyroku prawo sanacji konstytucyjności może być zrealizowane w dwojakim trybie. Postępowania zakończone wydaniem wyroku przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych mogą być wznowione na podstawie art. 401¹ kpc. Natomiast osobom, które nie odwołały się od decyzji wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przysługuje wznowienie postępowania na podstawie art. 145a k.p.a. w związku z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wznowienie w tym kontekście oznacza prawo do skorzystania ze środków proceduralnych zmierzających do wydania w zakończonej sprawie nowego rozstrzygnięcia, opartego na stanie prawnym ukształtowanym po wejściu w życie orzeczenia Trybunału (por. wyrok TK z 7 września 2006 r., sygn. SK 60/05, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 101). Trybunał wskazał również, że w celu zagwarantowania jednolitych zasad zawrotu świadczeń należnych uprawnionym ustawodawca powinien wprowadzić odpowiednie regulacje w tym zakresie, niewydanie jednak takiej regulacji przez ustawodawcę nie zamyka drogi do wznowienia postępowania. Oznacza to również, że do czasu wydania takiej regulacji osoby uprawnione mogą występować z wnioskami o wznowienie postępowania.

Ponieważ do chwili obecnej ustawodawca nie wprowadził odpowiedniej regulacji obowiązkiem Sądu Okręgowego było rozważenie czy żądanie przez ubezpieczoną wznowienia postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją w sprawie zakończonej decyzją z dnia 2.08.2013r. jest skuteczne. Ponieważ odwołująca nie odwoływała się od przedmiotowej decyzji wznowienie postępowania należy oceniać na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego (kpa).

Sąd Okręgowy przywołał następnie treść przepisów art. 145 a § 1 i 2 kpa, art. 146 § 1 kpa, art. 149 § 2 kpa i art. 151 § 1 kpa, dotyczących wznowienia postępowania administracyjnego.

W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości, że w decyzji z dnia 02.08.2013r., którą pozwany przyznał ubezpieczonej emeryturę i ustalił jej wysokość, obliczenie wysokości świadczenia nastąpiło z zastosowaniem art. 25 ust. 1 b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który następnie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. P 20/16 został uznany za niezgodny z Konstytucją. Nie jest też sporne, że wnioskodawczyni należy do kręgu kobiet, których dotyczy przedmiotowy wyrok bowiem urodziła się w 1953r., przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyła prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy (w związku z art. 29), a przy obliczaniu wysokości świadczenia organ rentowy pomniejszył podstawę obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Spełniona więc została przesłanka do wznowienia postępowania w tej sprawie określona w art. 145 a kpa, a ubezpieczona zachowała termin do wniesienia skargi o wznowienie. Organ rentowy odmówił jednak ubezpieczonej uchylenia przedmiotowej decyzji powołując się na upływ 5 lat od doręczenia decyzji.

Zdaniem Sądu Okręgowego termin 5 letni, o którym mowa w art. 146 § 1 kpa musi być liczony od daty doręczenia decyzji, a więc kluczowe znaczenie dla określenia czy zachodzi przesłanka określona w art. 146 kpa jest fakt doręczenia lub ogłoszenia decyzji.

W ocenie Sądu Okręgowego organ rentowy nie może skutecznie powoływać się na upływ 5 lat od doręczenia decyzji gdyż brak jest dowodu jej doręczenia. Pozwany przyznał, że przedmiotowa decyzja była wysłana listem zwykłym i nie ma możliwości wykazania rzeczywistej daty jej doręczenia. Zgodnie z treścią art. 71 a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład może przysyłać decyzje listem zwykłym jednakże w razie sporu ciężar dowodu doręczenia decyzji spoczywa na Zakładzie. Ciężar dowodu w zakresie doręczenia decyzji spoczywał na organie rentowym, który nie wykazał jednak daty doręczenia decyzji i tym samym nie udowodnił by od dnia doręczenia decyzji do chwili złożenia przez ubezpieczoną żądania wznowienia postępowania w tej sprawie upłynęło 5 lat.

W tych okolicznościach pozwany nie może powoływać się na upływ 5 lat i tym samym winien był rozważyć prawidłowość i zasadność decyzji z dnia 2.08.2013r. przy uwzględnieniu treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. P 20/16. W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie zachodziły przesłanki do uchylenia przedmiotowej decyzji w zakresie wysokości emerytury wnioskodawczyni i dokonanie wyliczenia tego

świadczenia bez potrącania z podstawy wymiaru sumy kwot pobranych emerytur (tj. kwoty 110843,24 zł). Takie obliczenie emerytury powinno nastąpić od dnia nabycia przez ubezpieczoną prawa do tego świadczenia tj. od 12 lipca 2013 r.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 71a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie w niniejszej sprawie pomimo, że okoliczność, iż od daty doręczenia odwołującej decyzji z dnia 2.08.2013r. upłynęło już 5 lat nie była między stronami sporna,
2. naruszenie przepisu art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie i przyznanie odwołującej prawa do obliczenia wysokości emerytury bez odliczania kwot pobranych emerytur poczynając od dnia 12.07.2013 r., a nie od dnia złożenia wniosku.

W związku z powyższym apelujący wnosił o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie
2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji,
3. zasądzenie od odwołującej na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Stan faktyczny niniejszej sprawy był bezsporny. Sporna pozostawała natomiast wykładnia prawna zastosowanych w niniejszej sprawie przepisów, w szczególności ustalenie możliwości wznowienia postępowania, w sytuacji odwołującej *E. T.*, której uprawnień dotyczy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r., sygn. akt P 20/16, bowiem jest ona kobietą z rocznika 1953, była uprawniona do emerytury wcześniejszej, o której mowa w art. 46 w zw. z art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a podstawę obliczenia jej emerytury pomniejszono o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w oparciu art. 25 ust. 1b tejże ustawy, który powołanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego został uznany za niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego – ustalenia prawne w niniejszej sprawie wymagają uzupełnienia, o czym szerzej w dalszej części rozważań.

Chybione są wywiedzione w apelacji zarzuty naruszenia powołanych wyżej przepisów prawa materialnego. Podstawą prawną zaskarżonej decyzji był art. 151 § 2 k.p.a. oraz art. 146 k.p.a., w oparciu o które pozwany uznał, że skoro od dnia doręczenia decyzji upłynęło pięć lat, to nie ma podstaw do jej uchylenia.

Odnosząc się do powyższego Sąd Apelacyjny wskazuje, że przedmiotowa podstawa prawna nie jest wiążąca dla sądu ubezpieczeń społecznych, bowiem obowiązkiem sądu jest orzec o merytorycznej zasadności żądania strony, z uwzględnieniem prawidłowych regulacji prawnych mających w sprawie zastosowanie. W konsekwencji okoliczność, czy od dnia doręczenia decyzji upłynęło pięć lat, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 151 § 2 k.p.a. i art. 146 k.p.a.), podobnie jak zarzut naruszenia art. 71a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Kierując się zaś wytycznymi zawartymi w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r., w zakresie skutków przedmiotowego wyroku, nie sposób podzielić argumentacji apelującego. Jak bowiem wynika z treści

uzasadnienia tego wyroku – jego skutkiem jest prawo wznowienia postępowania z mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji dla wszystkich kobiet objętych zakresem orzeczenia Trybunału. Przepis ten otwiera drogę do sanacji konstytucyjności sytuacji prawnych, w których zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o FUS wywołało konsekwencje zakwestionowane przez Trybunał. Z powszechnego charakteru wyroków TK, o którym mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji i utraty mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), wynika, że możliwość rozstrzygnięcia sprawy z pominięciem derogowanego przepisu odnosi się zasadniczo do wszystkich spraw, w których niekonstytucyjny przepis był podstawą orzeczenia o prawach osób uprawnionych, bez względu na to, kto i w jakim trybie zwrócił się do Trybunału z odpowiednim żądaniem.

Pojęcie wznowienia postępowania, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji ma szersze znaczenie niż pojęcie "wznowienia" w sensie technicznym, przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach i obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron, organów i sądów, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń.

Trybunał Konstytucyjny w omawianym wyroku wskazał nadto na znaczny margines dowolności organów i sądów w ocenie i rozstrzygnięciu następstw wyroku TK w konkretnych wypadkach, w odniesieniu do wyboru właściwej drogi wznowienia postępowania.

Co prawda zatem wyrok Trybunału wskazuje, że generalnie podstawą dla wzruszenia prawomocnych decyzji administracyjnych jest art. 145a k.p.a., jednakże dla przywrócenia stanu konstytucyjności, należy pojęcie wznowienia postępowania traktować szerzej, niż tylko jako instytucję wznowienia, regulowaną przepisami danej procedury.

Zgodnie z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa ta stanowi inaczej. Ustawa emerytalna zaś przewiduje szczególny tryb postępowania wznowieniowego, co wyklucza dopuszczalność zastosowania w takim wypadku przepisów k.p.a., w tym art. 145a k.p.a.

Taki szczególny tryb wznowieniowy jest bowiem uregulowany w art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

Nie jest przeszkodą do zastosowania art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej fakt, że nie wymieniono w nim wprost jako przesłanki do wznowienia sytuacji, w której Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego stanowiącego podstawę wzruszanej decyzji z Konstytucją.

Zdaniem Sądu II instancji w oparciu o art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS istnieje obowiązek po stronie organu rentowego wzruszenia (na wniosek lub z urzędu) decyzji wydanej w sprawie emerytalnej również z powodu późniejszego uznania niezgodności z Konstytucją normy prawnej, stanowiącej podstawę rozstrzygnięcia tą decyzją. Złożenie wniosku w tym trybie, jak i rozstrzygnięcie z urzędu, o ile działa na korzyść ubezpieczonego nie jest ograniczone żadnym terminem i nastąpić może w każdym czasie. W szczególności nie znajduje ono ograniczeń wynikających z art. 145a § 2 k.p.a., czy z art. 146 § 1 k.p.a., dlatego nie można mówić o braku możliwości wznowienia postępowania z uwagi na upływ 5 – letniego okresu.

Sąd Apelacyjny dodatkowo zwraca uwagę na wyrażone w judykaturze poglądy przemawiające za stanowiskiem, że ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie wymaga wydania przez organ rentowy postanowienia o wznowieniu postępowania na podstawie art. 149 § 1 k.p.a. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05 oraz uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 10 czerwca 2011r., III UZP 1/11). W pierwszej z tych uchwał odnośnie do zbliżonego do art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS rozwiązania w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przyjęto że "przepisy o ponownym rozpoznaniu (nie o wznowieniu postępowania) stanowią leges speciales w zakresie,

w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez Kodeks postępowania administracyjnego. Instytucja ponownego rozpoznania uprawnień, którą w odróżnieniu od "wznowienia postępowania" posługuje się ustawodawca tylko w odniesieniu do postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych, i to bez względu na to, czy okoliczności powodujące takie rozpoznanie sprawy wystąpiły przed rozstrzygnięciem sprawy, czy po jej rozstrzygnięciu, została wprowadzona zamiast wznowienia postępowania administracyjnego (por. druk sejmowy nr 700/02). Projektodawca zmian w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych zwrócił uwagę, że stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 123) w sytuacjach, w których przewidują one podjęcie działań przez organ wyższego stopnia (wznowienie postępowania, uchylene decyzji, uznanie decyzji za nieważną czy zażalenie na postanowienie), nie jest możliwe przy jednoinstancyjnej organizacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. "W związku z tym dodane przepisy art. 83a-83c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mają rozstrzygać te wątpliwości w sposób analogiczny, jak to jest przyjęte w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy uszanowaniu zasady, że każda decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kończąca postępowanie podlega kontroli sądowej, a w sprawach, w których zmiany w decyzjach są zgodne z interesem zainteresowanego, tryb postępowania musi być maksymalnie uproszczony (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2004 r. II UK 250/03, niepublikowany; z dnia 13 maja 2004 r. II UK 359/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 425 i z dnia 25 maja 2004 r. III UK 31/04, OSNP 2005 nr 1, poz. 13)". Także w wyroku z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09 (LEX nr 621346) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że uregulowana w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (uprzednio w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin) oraz art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych instytucja wznowienia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza nadzwyczajną kontynuację postępowania w tej samej sprawie, w której organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa do świadczenia, natomiast zainteresowany uprawniony jest do ubiegania się o świadczenie, którego mu nie przyznano, jeżeli wcześniej nie powołał się na okoliczności lub nie przedstawił dowodów uzasadniających powstanie takich uprawnień.

Zatem treść art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który wyczerpująco reguluje materię ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości oraz zapewnienie czynnego udziału stron w postępowaniu (art. 10 k.p.a.) poprzez zawiadomienie o wszczęciu postępowania na podstawie art. 61 § 4 k.p.a. - mimo treści art. 124 tej ustawy (odsyłającego do stosowania w sprawach w niej nieuregulowanych do Kodeksu postępowania administracyjnego) - nie uzasadnia wydawania rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania w trybie przepisów rozdziału 12 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Ponadto w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 sierpnia 2016 r., I UK 333/15, Sąd Najwyższy wskazał, że "w ubezpieczeniach społecznych regułą jest kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym prawo do świadczeń w niej określonych powstaje (in abstracto) z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia prawa. Prawo do świadczeń powstaje i istnieje niezależnie od decyzji organu rentowego, a tylko jego realizacja w postaci wypłaty świadczenia wymaga potwierdzenia decyzją. Skoro decyzje organu rentowego sprowadzają się - zasadniczo - do deklaratywnego potwierdzenia uprawnień przysługujących ubezpieczonemu z mocy prawa, to przepisy odnoszące się do trwałości i wzruszalności decyzji organu rentowego nie mogą być interpretowane i stosowane w taki sposób, który prowadziłby do trwałego pozbawienia osób ubezpieczonych uprawnień przysługujących im ex lege. Deklaratywny charakter decyzji organu rentowego potwierdzających przysługiwanie ubezpieczonemu prawa do określonego świadczenia rzutuje szczególnie na ograniczenie ostateczności decyzji organu rentowego odmawiających prawa do świadczenia, ponieważ stabilność negatywnego rozstrzygnięcia o prawach jednostki nie jest w tym przypadku wartością, która mogłaby przeważać nad rzeczywistą realizacją konstytucyjnego i ustawowego prawa do zabezpieczenia społecznego.

W tym kierunku zmierza wykładnia i praktyka Sądu Najwyższego dotycząca art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Traktuje ona ten przepis jako podstawę prawną dla weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych zainteresowanych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I

UK 249/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 247/09, LEX nr 585725; z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I BU 4/11, LEX nr 1101321). Sprzeczność ta zachodzi zarówno w przypadku decyzji organu rentowego błędnie przyznających świadczenie (potwierdzających prawo do świadczenia), pomimo że prawo do niego nie powstało, jak i w przypadku decyzji błędnie odmawiających realizacji prawa do świadczenia, przysługującego z mocy prawa ubezpieczonemu. Niezgodność ta może powstać także na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego. Eliminacja tych sprzeczności stanowi uzasadnienie dla ponowienia postępowania zakończonych ostateczną decyzją organu rentowego, której rozstrzygnięcie jest niezgodne z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponawianym postępowaniu organ rentowy dąży do ustalenia, czy popełnione uchybienia (przede wszystkim w zakresie prawa materialnego ale także procesowego) lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, od których zależy potwierdzenie uprawnienia ubezpieczonego do określonego świadczenia. Skoro niekwestionowanym celem art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest podważenie obiektywnie wadliwej decyzji organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 249/07), to zakres jego zastosowania nie może ograniczać się tylko do tych przypadków, gdy organ rentowy wydał obiektywnie wadliwą decyzję na korzyść zainteresowanej osoby (która potwierdziła deklaratywnie prawo do emerytury mimo niespełnienia przez nią przesłanek nabycia tego prawa). Przepis ten tym bardziej powinien znajdować zastosowanie do eliminacji z obrotu takich wadliwych decyzji organu rentowego, które w wyniku błędnej (ze strony organu rentowego) wykładni przepisów prawa lub błędnego zastosowania przepisów prawa do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, doprowadziły do pozbawienia jednostki możliwości faktycznego korzystania z przysługujących jej z mocy samego prawa świadczeń emerytalnych.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że określenie 'błąd organu rentowego' obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny uznaje się wszelkie zaniedbania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji (teoria tzw. obiektywnej błędności decyzji), niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Oznacza to, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie przez organ rentowy obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I UK 332/10, LEX nr 811827; z dnia 4 grudnia 2012 r., II UK 130/12, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 258; z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14, LEX nr 1958500 i powołane w nich wcześniejsze orzecznictwo)".

Jak przyjęto w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97 (OSNAPiUS 1998 Nr 14, poz. 429), 'prawidłowa wykładnia obowiązującego przepisu, odmienna od przyjmowanej uprzednio, jest nową okolicznością (...). Ujawniona po uprawomocnieniu się decyzji stanowi podstawę do wznowienia postępowania (...)'. Z orzeczenia tego wynika wprost, że ustalenie w toku postępowania, zapoczątkowanego kolejnym wnioskiem skarżącej o przyznanie prawa do emerytury, obiektywnej niezgodności wcześniejszej decyzji organu rentowego z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami, dotyczącymi przesłanek nabycia prawa objętego wnioskiem, upoważnia organ do wzruszenia decyzji organu rentowego korzystającej z przymiotu ostateczności. W stanie faktycznym sprawy, w której podjęto uchwałę z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, źródłem wspomianej niezgodności było wydanie przez organ rentowy decyzji o przyznaniu prawa pomimo nieustalenia w toku postępowania, że spełnione zostały wszystkie przesłanki nabycia tego uprawnienia z mocy ustawy. W ocenie Sądu Najwyższego, mimo zmiany stanu prawnego w tym zakresie, poglądy wyrażone w uzasadnieniu uchwały z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, znajdują zastosowanie w sprawach takich jak niniejsza, w których źródłem obiektywnej niezgodności wcześniejszej, ostatecznej decyzji organu rentowego z przepisami prawa znajdującymi zastosowanie do jej wydania jest wykładnia przepisów emerytalnych odmienna od wykładni przyjętej w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przepis art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie powinien być stosowany w taki sposób, aby ze względu na cechę ostateczności w obrocie prawnym funkcjonowały obiektywnie błędne decyzje organu rentowego. W dalszej kolejności należy odwołać się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 145/12 (LEX nr 1408199), w którym wyjaśniono znaczenie zawartego w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach

z FUS zwrotu 'ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji', stanowiącego przesłankę ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego. Sąd Najwyższy podkreślił, że użyte w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS słowo 'okoliczności' występuje w dwóch znaczeniach: 1) okoliczności faktycznych oraz 2) okoliczności sprawy. Kontekst przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie stwarza podstaw do ograniczenia znaczenia występującego w nim zwrotu 'okoliczności' wyłącznie do 'okoliczności faktycznych'. Dlatego nie można przypisywać pojęciu 'okoliczności' wyłącznie wąskiego znaczenia. Dążąc do ustalenia znaczenia zwrotu okoliczności, należy uwzględnić szerszy kontekst użycia analizowanego pojęcia w przepisie art. 114 ust. 1 ustawy. Ten kontekst determinowany jest przez wspomnianą wcześniej funkcję art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jaką jest zmiana treści decyzji organu rentowego sprzecznych z ukształtowanymi z mocy prawa uprawnieniami osób ubezpieczonych.

Skoro w myśl wyroku z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 145/12, pod pojęciem okoliczności należy rozumieć ogół wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustaleniem decyzją rentową prawa do świadczeń emerytalno-rentowych (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 Nr 19, poz. 341), to ujawnieniem okoliczności w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może być stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego (odmawiająca prawa do świadczenia) opierała się na błędnej wykładni przepisu normującego jeden z warunków nabycia prawa do emerytury. Mając zaś na względzie zarysowaną powyżej koncepcję obiektywnej błędności decyzji organu rentowego, przepis art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS tym bardziej powinien znajdować zastosowanie, gdy obiektywnie wadliwa decyzja organu rentowego, odmawiająca ubezpieczonemu potwierdzenia przysługującego mu prawa do świadczenia emerytalnego, jest efektem konsekwentnego nieuwzględniania przez organ rentowy wykładni ustawy o emeryturach i rentach dokonywanej w różnych sprawach przez Sąd Najwyższy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 czerwca 2012 r., III UK 125/11, LEX nr 1619710; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, LEX nr 987667 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2013 r., I UK 257/13, LEX nr 1555174; z dnia 18 października 2013 r., I UK 164/13, LEX nr 1555124; z dnia 11 kwietnia 2012 r., I UK 439/11, LEX nr 1675091).

W konsekwencji mając na uwadze wytyczne Trybunału Konstytucyjnego ujęte w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 marca 2019 r., organ rentowy postąpił wadliwie upatrując podstaw ponownego rozstrzygnięcia w art. 145a k.p.a. i odmawiając wnioskodawczyni uchylecia decyzji z dnia 2.08.2013r. wyłącznie z uwagi na upływ terminu 5 lat od dnia doręczenia tej decyzji.

Pozwany powinien bowiem zakwalifikować żądanie odwołującej ponownego ustalenia wysokości emerytury z powołaniem na wyrok TK z 6 marca 2019r., jako znajdujące oparcie w art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, mając na względzie, że ujawnieniem okoliczności w rozumieniu art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może być również stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego opierała się na niekonstytucyjnym przepisie prawnym. Ponadto – mając na uwadze, że przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej powołanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego został uznany za niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a zatem odwołującej wbrew zarzutowi pozwanego, przysługuje prawo do przeliczenia emerytury bez odliczenia kwot pobranych emerytur ex tunc począwszy od 12 lipca 2013r. (tj. od dnia nabycia prawa), a nie od daty złożenia wniosku o wznowienie.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty zawarte w apelacji są nieuzasadnione, dlatego apelację oddalił, orzekając o tym na podstawie art. 385 k.p.c.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	---------------------	----------------------------